

Handläggare
Mårten Sundholm
Telefon: 08-50833869**Till**
Utbildningsnämnden
2019-04-25

Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021–2027

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr KS 2019/634

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
UtbildningsdirektörMalin Eriksson
Avdelningschef

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har fått Region Stockholms förslag till redovisning av analys och prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021–2027 på remiss från kommunstyrelsen. Redovisningen tar upp regionens framtida prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet och utgör ett av regeringens underlag inför den kommande förhandlingen med EU-kommissionen om inriktningen för EU:s sammanhållningspolitik för programperioden 2021–2027.

Utbildningsförvaltningen ser positivt på att förslaget anger stärkta förutsättningar för barn och unga att gå vidare till studier och arbete som en prioritering och att kvalitet i utbildning betonas på flera platser. Samtidigt anser förvaltningen att förslaget tydligare kan problematisera regionens bostadsutbyggnad i relation till nödvändig samhällsservice (såsom skolor och förskolor), att konsekvenser för gymnasierregionen av en utbyggd regional kollektivtrafik kan lyftas samt att förslagets barnperspektiv kan stärkas genom ett tydligare fokus på barns och ungas uppväxtvillkor.

Bakgrund

Utbildningsnämnden har fått Region Stockholms förslag till redovisning av analys och prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021–2027 på remiss från kommunstyrelsen. Region Stockholms redovisning kommer att överlämnas till regeringen som ett led i arbetet med att utveckla den regionala tillväxtpolitiken inklusive sammanhållningspolitiken 2021–2027. Regionernas redovisningar ska bidra till en fördjupad kunskap om respektive regions framtida prioriteringar inom det regionala tillväxtarbetet, och utgöra ett av underlagen för regeringen inför förhandlingen med EU-kommissionen om inriktningen för sammanhållningspolitiken för programperioden 2021–2027. Utbildningsnämnden har tidigare yttrat sig över den regionala utvecklingsplanen, RUFS 2050, som är en av utgångspunkterna i Region Stockholms analys.

Förutom Stockholms stad samverkar regionen med en mängd aktörer på nationell, regional och lokal nivå, såsom näringsliv, civilsamhälle och övriga kommuner. Inom staden har kommunstyrelsen remitterat ärendet till flera fackförvaltningar samt Stockholms Stadshus AB. Såväl RUFS 2050 som Region Stockholms förslag till redovisning opererar på en högre geografisk nivå än Stockholms stad. Utbildningsförvaltningen koncentrerar sig i sitt svar på de delar i Region Stockholms förslag som förvaltningen finner mest relevanta utifrån sina ansvarsområden.

Ärendet

I Region Stockholms förslag till redovisning av analys och prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet beskrivs Stockholmsregionen som en konkurrenskraftig region ur ett europeiskt perspektiv, och som en drivande kraft i den nationella utvecklingen. Stockholmsregionens förutsättningar beskrivs som goda utifrån faktorer som näringslivsbredd, sysselsättningsgrad, kommunikationer och balans mellan stad och landsbygd. Regionen anses ha unika särdrag i form av exempelvis skärgårdsmiljö, sammanhängande gröna kilar och en historiskt varierad bebyggd miljö. Samtidigt anses regionen befinna sig i en utmanande tid, inte minst med tanke på föreslagna förändringar i det kommunala utjämningssystemet. Om dessa förändringar fastställs beräknas regionens sammanlagda utjämningskostnader öka med 80 procent, vilket sammantaget riskerar att få stora konsekvenser för regionens utveckling.

Regionens långsiktiga utmaningar är hämtade från RUFS 2050 och består bland annat i:

- Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa
- Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa

Region Stockholm konstaterar att Stockholmsregionen i kraft av invandring och ett starkt födelsenetto står för nästan hälften av Sveriges befolkningstillväxt. Detta innebär stora möjligheter, men utgör samtidigt en utmaning i förhållande till bland annat bostadstillgång, kollektivtrafikförsörjning och utbildning och arbete. Region Stockholm nämner specifikt det höga barnafödandet som en utmaning för barnomsorgen och utbildningssystemet. Det konstateras att byggande av bostäder behöver underlättas genom exempelvis förändrade regler för hur och var bostäder kan byggas, ändringar i skatter och regleringar på hyresmarknaden och kortade ledtider vid plan- och planeringsprocesser. Tillgång på bostäder till rimliga priser ses som en förutsättning för regionens utveckling.

Region Stockholm ser också en funktionell och kapacitetsstark transportinfrastruktur som nödvändig för att alla invånare ska kunna nå viktiga samhällsfunktioner, arbetsplatser och bostäder, och för att ge näringslivet goda förutsättningar för att utvecklas. Kollektivtrafikfrågan är kopplad till bostadsfrågan, inte minst genom de stora kollektivtrafiköverenskommelserna.

Vidare lyfter Region Stockholm frågor om bland annat digitalisering, kompetensförsörjning och näringsliv. Digitaliseringen innebär omvälvande förändringar som får påverkan på arbetsmarknad och näringsliv genom att befintliga kompetenskrav förändras och nya roller uppstår. Detta ställer, enligt Region Stockholm stora krav på omställningsförmåga inom bland annat utbildning och offentlig service. Kompetensförsörjning och matchning betraktas som en nyckelfråga för regionens konkurrenskraft. Region Stockholm menar bland annat att andelen unga med godkänd gymnasiekompetens behöver öka för att på sikt säkra behovet av högutbildad arbetskraft. Samtidigt bör tillgången på utbildningar och utbildningsplatser i stort vara i balans och arbetslivet bör vara delaktiga i utbildningarnas utformning och genomförande. Region Stockholm pekar särskilt på att skolor av hög kvalitet tillsammans med en god hälso- och sjukvård är viktiga förutsättningar för näringslivet som måste värnas och utvecklas.

I relation till detta listar Region Stockholm nio regionala prioriteringar, som identifierats i RUFS 2050. Ett antal av dessa är särskilt relevanta utifrån utbildningsnämndens ansvarsområden:

1. Öka bostadsbyggandet och skapa attraktiva livsmiljöer
2. Styra mot ett transporteffektivt samhälle
4. Nå en jämlik och förbättrad folkhälsa och bidra till att sluta hälsogapet
5. Stärka förutsättningarna för alla barn och unga att gå vidare till studier och arbete

Dessa prioriteringar har bedömts som kritiska för en nivåhöjande utveckling i Stockholmsregionen och är kopplade till mål och viljeinriktningar på såväl regional och nationell nivå som på EU-nivå. Ambitionen är att skapa en konsekvent linje på genom dessa nivåer och skapa förutsättningar för ökad samverkan.

Till förslaget hör också två bilagor, om utvecklingsbehov avseende samverkan med myndigheter respektive näringslivets syn på regionala prioriteringar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning, i samverkan med grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen och förskoleavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Region Stockholms förslag till redovisning tar på flera ställen upp behovet av utbildning och offentlig service som en förutsättning för regionens konkurrenskraft och utvecklingspotential.

Utbildningsförvaltningen ser i grunden positivt på detta men vill också framföra följande synpunkter.

Bostadsutbyggnad, attraktiva miljöer och folkhälsa

Utbildningsförvaltningen delar Region Stockholms bild av utmaningar kopplade till regionens befolkningstillväxt avseende bostadsutbyggnad. Region Stockholm lyfter bland annat ändrade regler för bostadsbyggnad som en del av lösningen. Dessutom menar man att de aviserade förändringarna i det kommunala utjämningssystemet kommer att inverka negativt på regionens möjligheter att upprätthålla god kvalitet och kapacitet i exempelvis utbildning och kollektivtrafik. Förvaltningen instämmer i konstaterandet att en snabb bostadstillväxt med bibehållen samhällskvalitet kräver resurser, men ser samtidigt risker i ett alltför ensidigt betonde av bostadsbyggandet.

I sina synpunkter på RUFS 2050 betonade utbildningsförvaltningen vikten av att viktiga samhällsfunktioner byggs ut i takt med bostadsutbyggnaden. Ur förvaltningens perspektiv innebär detta ett naturligt fokus på skolutbyggnad, men det finns även viktiga

angränsande funktioner såsom grö- och friytor samt idrottshallar. En kapacitetsstark, välplanerad och lättillgänglig kollektivtrafik är också en viktig aspekt, inte minst utifrån gymnasieskolans perspektiv. Utbildningsförvaltningen ställer sig generellt positiv till förenklade byggregler och att plan- och planeringsprocesser ses över för att korta ledtider – men det är viktigt att detta även inkluderar skolor, förskolor och andra samhällsfunktioner. Förvaltningen anser att detta perspektiv sammantaget kan stärkas i Region Stockholms redovisning.

Samtidigt kan alltför förenklade byggregler inverka negativt på regionens livsmiljö och i förlängningen på folkhälsan. Boverket konstaterade i rapporten *Grundskolor och friytor* från 2018 att landets genomsnittliga friyta per elev minskar till följd av ett ökat elevantal skolorna i kombination med förtätningar på befintliga skolområden. Stockholms län har landets minsta friyta per elev. Den minskade friytan per elev riskerar också att innebära att en allt större andel av skolgårdarna behöver utgöras av hårdgjord yta vilket innebär att barns tillgång till gröna miljöer minskar i ännu större takt. Liknande förhållanden kan antas gälla även för andra grö- och friytor och bristen på den här typen av miljöer kan komma att förvärras av en ogenomtänkt förtätning genom bostadsutbyggnad.

Förvaltningen anser därför att även detta perspektiv kan förstärkas i regionens redovisning. Detta gäller såväl utifrån ett allmänt barnperspektiv som utifrån ett folkhälsoperspektiv och utifrån regionens mål om att skapa attraktiva livsmiljöer. Det kan också påpekas att Region Stockholm pekar ut bland annat närhet till natur och sammanhängande gröna kilar som viktiga möjligheter för Stockholmsregionen. Med alltför förenklade plan- och planeringsprocesser riskerar dessa kvaliteter att gå förlorade, inte minst i regionens centrala kommuner, såsom Stockholm.

Kollektivtrafiken och gymnasieskolan

I sina synpunkter på RUFS 2050 efterlyste utbildningsförvaltningen en analys av vad som händer om gymnasieregionen utökas som följd av förbättrade kommunikationer i regionen. Den samverkan kring gymnasieutbildning som sker inom regionen ger elever möjlighet att söka utbildningar och skolor på lika villkor i hela regionen. Detta innebär att en stor del av söktrycket i regionen riktas mot populära utbildningar i regionens centrala delar. En möjlig följd av förbättrade kommunikationer inom regionen är därför att söktrycket till gymnasieutbildningar i regionens centrala delar ökar i takt med att restiderna i och kring regionen förkortas. Utbildningsförvaltningen menar att detta kan inverka negativt på

möjligheten att upprätthålla kvalitet och kapacitet i stadens gymnasieutbildning. Samtidigt är närhet till kollektivtrafik en viktig faktor för att upprätthålla en gymnasieskolas popularitet, vilket också är en förutsättning för att kunna driva en bra och kostnadseffektiv verksamhet.

Eftersom gymnasiemarknaden i så pass hög grad styrs av efterfrågan ställs höga krav på det regionala samarbetet. Detta gäller inte minst yrkesutbildningar. Yrkesutbildningarnas popularitet har under många år minskat i stockholmsregionen, och det finns en tydlig överetablering av yrkesutbildningar i länet. En fungerande yrkesutbildning är också en förutsättning för regionens kompetensförsörjning, och även om Region Stockholm i sin redovisning pekar ut kunskapsintensiva näringar som informations- och kommunikationsteknik och Life Science behöver en balanserad arbetsmarknad även yrkesutbildad arbetskraft från gymnasieskolan. Yrkesutbildningar inom stadens gymnasieskolor har också ett aktivt samarbete med vuxenutbildningen, vilket kan kopplas till Region Stockholms resonemang om individers förmåga till omställning och möjliggörandet av ett livslångt lärande.

Utbildningsförvaltningen arbetar aktivt för att öka yrkesutbildningarnas attraktivitet genom att tydliggöra vad de innebär och kan leda till efter avslutad utbildning. Dessutom ska stadens skolor möjliggöra för yrkeselever att läsa in högskolebehörighet. Sådana åtgärder kan givetvis bidra till ökad attraktivitet för yrkesutbildningarna, men utbildningsförvaltningen anser att en översyn av yrkesutbildningarnas utbud och dimensionering bör vara en prioritering i det regionala samarbetet.

Stärkta förutsättningar att gå vidare till studier och arbete
Utbildningsförvaltningen ser av naturliga skäl positivt på att regionen prioriterar stärkta förutsättningar för barn och unga att gå vidare till studier och arbete. Ett väl fungerande utbildningssystem, från förskola till gymnasieskola och vidare till högre utbildning, är en grundläggande förutsättning för en stor del av regionens mål och prioriteringar. Utbildningsförvaltningen ser det dock som viktigt att påpeka att denna prioritering påverkas av en mängd komplexa faktorer som var för sig är svåra att styra över.

Exempel på sådana faktorer kan vara socioekonomi, skolans kompetensförsörjning och andel behöriga lärare eller ovanstående resonemang kring utbyggd samhällsservice i relation till bostasutbyggnad. En del sådana faktorer kan hanteras på regionnivå, medan andra behöver hanteras på kommunal eller

statlig nivå. Ett exempel på en fråga som kan hanteras på regional nivå är samordning av gymnasieutbildningen.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter

Utbildningsförvaltningen bedömer att barnperspektivet skulle kunna stärkas i Region Stockholms redovisning, inte minst i relation till barns livsmiljöer. Region Stockholms resonemang om bostadsutbyggnad kan kompletteras med en problematisering kring aspekter som fri- och grönytor och barns plats i den täta staden. Utifrån utbildningsförvaltningens ansvarsområden har Region Stockholms redovisning ett fokus på lika villkor och kvalitet, kapacitet och effektivitet i utbildningssystemet, vilket är positivt utifrån ett barnperspektiv, men barns mer allmänna uppväxtvillkor kan lyftas tydligare.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen, samt att beslutet justeras omedelbart på grund av svarstiden.

Bilagor

1. Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021–2027, förslag till redovisning
2. Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021–2027, missiv från Region Stockholm
3. Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021–2027, remissbrev från Kommunstyrelsen